

De paoshaeze löp op et taofellaeken.

Een aandere kiek op de Diiverse taol en et Stellingwaarfse dialect.
Op eschreven deur Jan Thalen
(i.s.m. Stichting Drentse Taol.)

Inhoud

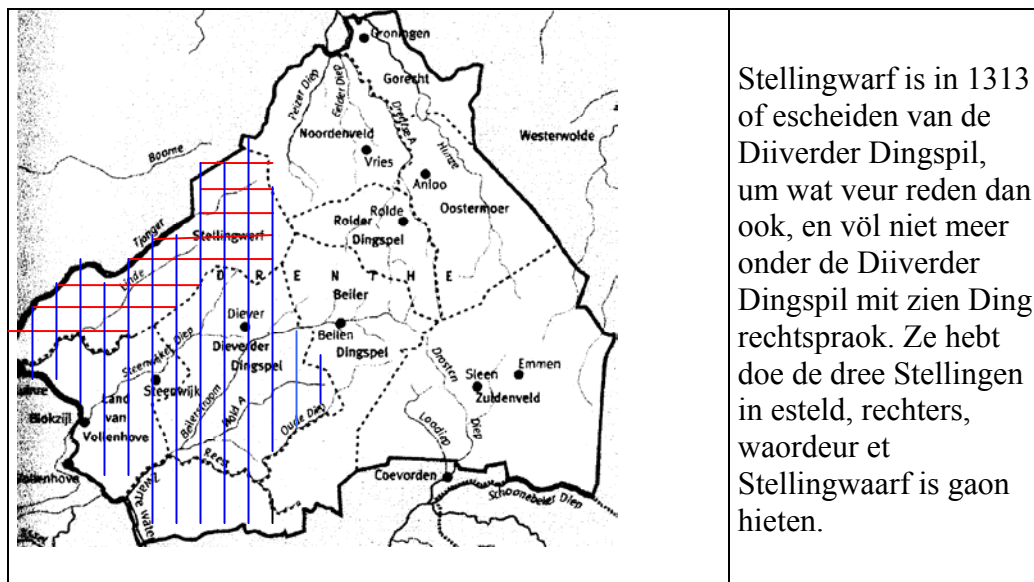
1. Inleiding	3
2. Taaldeskundigen Naarding, Sassen en Bloemhoff	4
2.1 Weej begunt mit het belangriekste waarkwoord.....	4
2.2 Lange waarkwoorden.....	5
2.3 Klinkerwisselingen	5
3. T' verschil tussen Noar en Hen ewest.....	7
4. Saemenvoegings	8
5. De Sk woorden.....	9
6. Verleden deelwoorden	10
7. Wat haw eerder, de AO of de AE?	11
7.1 Et bewies wieder uut ewaarkt	11
7.1.1 De olde Ao woorden bint niet veraanderd	12
7.1.2 Ao woorden.....	12
8. De taolkaorten, isoglossen	15
8.1 De eu of ö.....	15
8.2 Be- woorden.....	18
9. De Taalveraanderings chronologisch beziene	20
9.1 Veur de tiende tot dertiende eeuw	20
9.2 Jaor 1000.....	20
9.3 11 ^e - 13 ^e eeuw	20
9.4 16 e eeuw	21
9.5 17 ^e eeuw.....	21
10. De Diiverder zinsbouw	22
11. Eerste veurzichtige conclusie.....	23
11.1 Stellingwarver woorties	24
12. Naoschrift.....	25
13. Bijlagen	26
13.1 Beelaoge iene	26
13.2 Beelaoge tweeje	26

1. Inleiding

Vroger har elke plaese zien eigen taol. De taol in et naburige dorp leek daar veule op oen eigen uutspraak. Mar sommige woorden wurden aans uut espreuken. Umdat weej in dit verhaol uut gaot van de taol van Diever is dizze dorpsnaeme eschreben as Diiver, net zoas de Dieverders dat uutspreekt. Dit verhaal is zo veul meugelijk fonetisch op esteld en is dus niet vollengs de neie Drente spelling op eschreben.

T'is maor de vraoge wat et zuvere Diivers is. Misschien hef et veerhonderd jaor eleden wel bestaon en bestiet dat now niet meer umdat et een mengsel eworden is van de taol van Wapservene, Wittelte, Wapse, Kalteren, Olden Diiver, Vledder, Doldersum, Dwingel, de Smilde, Leggelte, de Gowe, Eemster, en Lhee. Dizze plaesen waren de leste paer honderd jaor onderdiel van et kerspil Diiver, waarbeej de heufdkaarke in Diiver stund.

Veur die tied was Diiver et centrum van de Diiverder Dingspil, iene van de grootste rechtsgebieden van de Laandschop Drenthe. Tot en mit de twelfde eeuw umvatte dat niet allent ZW Drenthe, mar ook Zuud Drenthe tot an Zuudwolde, de Heerlijkheid Rune en Runerwolt, NW Overiessel- Stienwiekerlaand en de Stellingwarven. Stienwiek heurde, bv, tot ongeveer 1350 onder de kaarke. van Rune.

Stellingwarf is in 1313 of escheiden van de Diiverder Dingspil, um wat veur reden dan ook, en vól niet meer onder de Diiverder Dingspil mit zien Ding rechtspraak. Ze hebt doe de drie Stellingen in esteld, rechters, waardeur et Stellingwaarf is gaon hieten.

Rood = Stellingwaarf

Blauw = Olde Diiverder Dingspil

Volgens Naarding¹ gaot de Stellingwaarfse dorpsnamen Finkega, Sonnega, Appelsga, etc. terogge naor de Christianisering van dit gebied. Volgens hum is: ga = parochie.

T'kan raer lopen in't Drents. Hoe is 't meugelek dat ze in Diiver kunt zeggen: "de paoshaeze lóp op't taofelleaken" en niet: de "paeshaoze lóp op't taofellaoken"?? Zit der aarengs in dizze "woordenschat" nog een verbaand wat wij nog niet goed kent of is't vanzölf zo ekomen. Mit aandere woorden, zit der een wetmaatigheid achter of is et allemaol toeval. Dat leste liekt mij niet.

As Jan Naarding² geliek ehad hef dan bint de verschillen in de Drentse taolen veural ontstaon deurdát vroger verscheiden stammen en klonies deur de Olde Laandschap e'trökken bint. A'j nao gaot hoeveule volkstammen de leste twee- of dreeduuzend jaor al

¹ Terreinverkenningen, J.Naarding, 1947, blz.58

² Terreinverkenningen, J.Naarding

deur Drente etrökken bint dan ku'j wel op oen klompen anvulen dat partie meinzen hier achter e'bleven bint en op ien of aandere maniere heur sporen hebt nao elaoten.

Jan Naarding zee al in 1957 dat t'dialect van de Diiverder Dingspil invloeden e'had hef van de Angelsaksen, vanuut t'noorden op deurreize hen Frieslaand en Engelaand, mar ook van de Salische Franken die vanuut et gebied van Karel de Groote, uut t'zuden, e'komen bint. De soldaoten en veural de officieren van Karel de Groote bint betaeld ewodden in stokken laand aargens in zien riek. As ze bleven wonen namen ze heur taol mit en dan haaj et begun van een mengeling al.

2. Taaldeskundigen Naarding, Sassen en Bloemhoff

Dit bint de drie experts die veule weet van de Drentse taol en omstreken. Dizze personen hebt aarg heur best edaone mar bint vake mit een grote boge um et Diivers hen elopen. Sassen is trouwens wel et miest nauwkeurig mit zien uitgebreide onderzuuk van de dorpen umme Diiver hen. Hij hef in de mieste plaesen naor zegspersonen e'zögt die de olde taol nog spreuken. In dit verbaand zee hij over Diiver, "Het was niet mogelijk daar een autochtone zegsman te vinden(1951-1952). Het dialect van de kinderen in allerlei milieus schijnt er een overwegend Stellingwerfs karakter te hebben."³

Bloemhoff maekt zich der vanof deur, in zien boekie Stellingwerfs, ZW Drenthe beej et Stellingwaarfse gebied te trekken. In zien leste boekie "Drents"⁴, saemen mit Nijkeuter, speelt hij et klaor te zeggen dat ZW Drents tot de Stellingwaarfse taol beheurd. Misschien hef ie dat wel edaone um Stellingwarf wat groter te laoten lieken. Wee kunt et daor niet mit iens wezen. T'is singelier dat gieniene hiertegen in opstaand ekomen is, ook Nijkeuter niet?!

In dit opstel wille weej angeven wat de biezonderheden van et Diivers bint en hoe et zo ekomen is dat verscheiden Diiverder families Stellingwaarfse invloeden ondergaon hebt en dus vake ook zo proat.

Daor beej gorre weej een paer onderzuken van Sassen, Naarding en Bloemhoff naost mekear leggen en naokieken wat ze misschien over't heufd eziene hebt en wat admit nog wat meer aandacht neudig hef. Weej zult oe laoten zien dat et Stellingwaarfs as taol meer beej et olde Diivers of beej et Stienwieks heurt dan andersumme.

2.1 Weej begunt mit het belangriekste waarkwoord

Nederlands	D R E N T S					Stellingwaarfs
	Ik	Ik vt	Hij / Zij	Wij	Vt	
Ben, Zijn,	binne	ware	Is	bint	waren	Binnen
Zijn we				Binne wee'j	Bow	?

³ Et Drents van Ruinen, Sassen, 1953, blz..269

⁴ Drents, Bloemhoff en Nijkeuter, blz. 25

2.2 Lange waarkwoorden

De Diiverders zegt, net as die van Rune, De Wiek, Haovelte, de streek van Dwingel, Wapse, Wapservene, enz., de lange warkwoorduutgangen as volgt:

Lieste 1

Nederlands	Ik	Ik vt	Hij / Zij	Wij	Vt	Stellingwaarfs
Brengen	Breng	Brachte	Brengt	Brengt	Brachten	Brocht
Dachten	Dachte	Daachte	Dachten	Dachten	Dachten	Docht
Dragen	Drage (ae)	Dreug	Drag	Draagt (ae)	Dreugen	?
Helpen	Helpe	Hölpe	Helpt	Helpt	Hölpen	?
Maken	Ma(e)ke	Meuk	Maakt (ae)	Maakt (ae)	Meuken	?
Nemen	Neme	Neume	Nemp	Neemt	Neumen	?
Moeten	Moe, moete	Musse	Mus	Moeten	Mussen	?
Pakken	Pakke	Pakte	Pakt	Pakt	Pakten	?
Plagen	Plaoge	Pleuge	Plag	Plaogt	Pleugen	?
Praten	Praote	Preute	Praot	Praot	Preuten	?
Vallen	Valle	Völle	Valt	Valt	Völlen	?
Vinden	Viene	Vunne	Viendt	Viendt	Vunden	?
Vragen	Vraoge	Vreuge	Vrag	Vraogt	Vreugen	Vragt
Weten	Wete	Wusse	Wus	Weet	Wussen	?
Wordt	Worre/ wodde	Wöd	Wodt	Wodt	Wurden?	?

Et ZW Drents, van lieste 1, slöt goed an beej NW Overiessel en Stellingwaarf. (Sassen). Dizze maniere van zeggen geldt niet allent veur et oosten van de Dingspil mar löp deur tot an Gieteren, de Kuinder en Vollenhove, et tegenwoordige Stienwiekerlaand.

Tis opmaakelijk in dizze lieste dat as de tweede letter een medeklinker is wordt beej de "ik vt" een -Eu- gebruikt as in vreuge, pleuge; beej "hij/ zij" een -a- gef as in vrag, drag, plag, enz.

2.3 Klinkerwisselingen

Ook hebt ze in t'Diivers de klinkerwisselingen in de darde persoon tegenwoordige tied, net as in Rune, Nijevene, Wannepervene, Gieteren, tot an Kalenberg an toe, zij lieste 2:

Lieste 2

Nederlands	D i i v e r s				Stellingwaarfs
	Ikke	Ikke vt	Hij/ zij	Et	Vt
Bieden	Biede	Beude	Böd	Böd	

Nederlands	D i i v e r s				Stellingwaarfs
Blijven	Blieve	Bleve	Blif/ blef	Blif	Blift
Buigen	Buuge	Beuge	Bög	Bög	
Doen	Doe	Deu(d)	Döt	Döt	
Lopen	Lope	Leupe	Löp	Löp	
Sluiten	Slute	Sleute	Slöt	Sluut	
Kruipen	Kroepe	Kreupe	Kröp	Kröp	Krupt
Lieg	Liege	Leuge	Lög	Lög	
Roepen	Roepe	Reupe	Reup/ röp	Reup	Ropt
Snijden	Sniede	Sneede	Snidt/ snedt	Snidt/ snedt	
Vliegen	Vliege	Vleuge	Vlög	Vlög	
Vragen	Vraoge	Vreuge	Vrag	Vrag	Vragt
Zoeken	Zuuke	Zöchte	Zöch	Zöch	
Zuigen	Zoege	Zeuge	Zög	Zög	

Ook zegt ze in boven enuumde plaezen:

- Gruun, Tuun, Huus, Duzend, Kruuln, Ruuln
- Kiend, Wiend, Liende,
- Grös, Lös, Dö(r)sen, Dö(r)st, etc.

Dizze woorden wodt ook nog vake gebruikt vanachter Rune, de olde Kerspil Diiver, tot an Vollenhove en et Stienwiekerlaand an toe. T'is biezunder dat ze in Stellingwaarf - brocht , docht, krupt en vragt zegt, wat gien Overiessels of ZW Drents is mar veule meer liekt soms op de uutspraak van et Noordenveld.?? Dat geldt ook veur de woorden Greun, zeuken, enz. ,wat ze in Scherpenzeel zegt.⁵

Verder gebruikt ze in Diiver de woorden:

- gruien, bliuen , e.e.a. in tegenspraak mit Stellingwaarf waar ze gruijen en bliujen zegt.

⁵ Stellingwerfs, Bloemhoff, blz. 20

3. T' verschil tussen Noar en Hen ewest

Ook et 'hen ewest' is algemien ZW Drents mar wodt ook zo ezeit in NW Overiessel, zoas:

- Hen Wapse ewest, hen Gietern ewest
- Hen de winkel ewest
- Mien Oppa gunk zeins lopend hen Möppelt
- Hij gunk hen Stienwiek naor de schoele.

In Rune zegt ze ook: he'j now al hielemaol lopend hen ewest? Daornaost is der ook –naor- : Hen de kaarke en daornao, naor huus. Et liekt der op dat –hen- de uutgaonde reize is en dat –naor- de teroggereize is.

Weej moet dit nog wieder utzuken. (Hen veuren, Naor achtern? In Stellingwerf zegt ze gien hen, maor: henne. _Der bint partie luu die dit betwiefeld, en waaromme niet?

4. Saemenvoegings

Bekend bint de saemenvoegings van twee of meer woorden, klitvorms, zoas in Lieste 3.

Lieste drie

Betekenis in het Nederlands	Saemenvoeging in 't Diivers	Stellingwerfs, mit: <u>jim=</u> <u>jullie</u>
Als je	Aj	?
Bleef je	Bleej	?
Dat je	Daj	Daj'm
Denk ik	Deenk	?
Had je	Haj	Heij'm
Ga je	Gaoj	?
Kom je	Koj	?
Kunnen wij	Kuw	?
Kreeg je	Kreej	?
Laten we	lów, laow	?
Moet je	Muj	?
Waar je	Waoj	?
Weet je	Weej	?
Wil je	Woj	?
Zullen wij	Zuw	?
Zijn wij	Bow	?

De klitvorms bint de van oldst bekende ZW Drentse saemenvoegings die in et hiele gebied van de olde Diiverder Dingspil espreuken wodt incl. NW Overiessel en Stellingwaarf.

5. De Sk woorden

De Diiverders spreekt de sch woorden vake uut as sk wat, volgens Bloemhoff, een old germaans gewoonte is, zoas bv:

Lieste 3a

Nederlands	Diivers
Schoen	Skoe
Scheef	Skieve
Schrijf	Ik Skrieve
Schaats	Ik Skeuvele
Schrabber	Skrabber
Schrobber	Skrobber

Het zet er naor uut dat vrogger de sch- niet bestaon hef, wat ook wel te begriepen is.

6. Verleden deelwoorden

Verleden deelwoorden hebt ze in Rune net as in Diiver.

Lieste 4

Nederlands	Verl. Deelwoorden	Stellingwaarfs
Gebonden	Ebunn	?
Gedaan	Edaone	Daon
Gegaan	Egaone	Gaon
Gekregen	Ekregen	Kregen
Geklommen	Eklumn	?
Gelopen	Eloomp	Lopen
Gereden	Ereene	?
Gesneden	Esneene	?
Gezien	Eziene	Zien

Bovenstaonde woorden mit de e klaank veur et woord bv as in: edaone wodt net zo uut espreuken in ZW Drenthe, een deel van Uffelte⁶, Stienwiekerlaand tot an Vollenhove an toe. De -e- wodt dus over het grootste gebied van de olde Diiverder Dingspil espreuken. T'is daaromme nogal curieus dat Bloemhoff de -e-, van o.a. edaone, enz., onder het Drents-Stellingwerfs schöf⁷. Et hef eigenlek niks mit het Stellingwaarfs van doen. Der liekt een Overiesselder invloed uut die veul minder in Stellingwaarf wodt gebruikt.

De Stellingwaarver uutspraak van verleden deelwoorden zoas -daon en -goan liekt opnij veul meer op het Noordenvelds.

⁶ Sassen, blz. 272

⁷ Bloemhoff, blz.68

7. Wat haw eerder, de AO of de AE?

Weej kunt der vanuut gaon dat ZW Drenthe zien eigen taol hef, of ehad hef: de taol van de olde Diiverder Dingspil. Dit wodt ook al ezeget deur Sassen die in et olde Noordenveld/ Oostermoer, Zuidenveld en Westerveld een scharpe taolgrens antreft; ze deekt dat het woord “Drenthe” drie beteknd, net zoas Twenthe twee zul wezen. De drie dielen van Drenthe bint van oldst of an ook taolkundig verschillend. Hieronder kuj zien dat de Ao, het oldste Drents ebleven is en dat, in het Westerveld, de Ae er later bee ekomen is.

T’is nog mar de vraoge of de Ae wel van Stellingwaarfse origine is.

Stellingwaarf was vrogger, veur 1328, diel van de Diiverder Dingspil. Der bint een paer theorieen over de Stellingens:

- Iene: dat de Stellingens uut Saksen kwamen as stamme naodat ze vrij emaaft eworden bint⁸. (vrielingen). Ze gungen toen op de reize of bint evlucht en sommigen hebt toen een neie plek evunnen of ekregen an de westkaante van de Diiverder Dingspil, tegen de Friese grens an. De Stellingens hebt daorumme wellicht Friese invloeden over e’neumen.
- Tweje: dat de Stellingens gewone Diiverders bint die vrogger buten de marken van Diiver, Doldersum en Vledder terechte komen bint. Um te gegunnen neumen ze de taol van Diiver mit hen heur nije woonplek. Deur isolaotie bint ze een afwiekende uutspraak gaon annemen.
- Dreje: misschien koomt ze wel uut Lotharingen⁹ en bint ze destieds deur de laandbezitters in de 8 e – 9^e eeuw tussen Linde en Tjonger ezet.

Weej zult et te weten koom’n as et belangrieke Geneaogische DNA programma op de duur wieder uut ezöcht is.

Deur migraotie en emigraotie van Stellingens, deur trouwerije enz, is et ZWW van de Diiverder Dingspil mit lieverlao onder de invloed van Stellingwarver taol ekomen.

Et zet er dan ook naor uut dat er een menging plaese vunden hef deur emigraotie uut et Stellingwaarfse gebied.

Opmaarkelijk is dat de Ae mar in een relatief klein deel van Stellingwaarf espreuken wodtt.¹⁰

Mit aandere woorden, weej moet de oorspronkelijke taol van de Diiverder Dingspil weer opzuku en et zul mij niks verbaozen as dat veule liekt op wat ze in Rune praot.

7.1 Et bewies wieder uut ewaarkt

Weej kunt wel annemen dat de AO van -braomen old is want -braemen bestaot niet. Zo ku’j ook et e.e.a. an de naemen van personen en veldnaemen zien: die hebt nog de olde Ao en niet Ae.

Dat bint dus nuvere anwiesingen veur de stelling dat de Ae laeter ekomen is dan de olde Ao. Albert Sassen stelt dat de Ae misschien wel uut Stienwiek ekomen is¹¹.

⁸ Rudolph Wahl, Karel de Grootte, blz 79

⁹ Vermoeden dat groepen mensen edeporteerd ewest bint.

¹⁰ Bloemhoff, blz. 32.

¹¹ Bloemhoff, blz. 22

Weij ziet de naemen van meinsen en dingen mit een Ao niet veraandern, kiek mar in lieste 5:

Lieste 5

Veurnaemen in et Diivers	Uutspraak in et Diivers	Achternaemen in et Diivers	Uutspraak in et Diivers
Aaldert	Aoldert	Daleman	Daoleman
Arent	Aorent	T(h)alen	Taolen
Aafje	Aofie	Daleman	Daoleman
		Haveman	Haoveman
Veldnamen, natuur			
Wateren	Waotern		
Bramen	Braomen		
De Aa	De Ao		
Dak	Daoke		
Dooi	Daoi		
Havelte	Aovelt		
Spreeuw	Sprao		
Maan	Maone, Maond	Maendag?	
Avond	Aovend		

7.1.1 De olde Ao woorden bint niet veraanderd

Veule Drentse woorden mit ao wodt ook gebruikt in Stellingwaarf. Interessant is dat de plaese Wateren, tussen Diiver en Elsloo, in et Diivers uut espreuken as Waotern en die dichte tegen Stellingwaarf an lig, niks mit waeter te maeken hef, aans zul et wel Waotern enuumd ewest wezen. Hieruut kuj zien dat de olde Ao naarengs veraanderd is.

7.1.2 Ao woorden

Lieste 6 gef de Ao-Aa woorden eindigend op een -r- in de ‘verstellingwaarving’ hiervan:

Lieste 6

Nederlands / Drents	Diivers	Overgang naor Ae
Aar	Aore	?
Baar	Baor	?
Blaar	Blaore	?
Daar	Daor	?

Nederlands / Drents	Diivers	Overgang naar Ae
Gaar	Gaar	Gaer
Haar	Haor	?
Haver	Haver/ Haever	Haever
Klaar	Klaor	?
Klaver	Klaover	?
Kruiwagen	Koare, kroje	?
Maar	Maor	?
Naar	Naor	?
Paar /Twee	Paar	Paer
Raar /vromt	Raar	Raer
Spaar / achteruut leggen	Spaar	Spaer
Vaar /rieden	Vaare	Vaere
Waar	Waar	?
Zwaar	Zwaar	?
Gerst	Gaarst	?
Herfst	Haarfst	?
Hark	Haarke	?
Kerf	Kaarve	?
Kerk	Kaarke	?
Merk	Maark	?
Werk	Waark	?

T'is biezunder dat de mieste Aa - Ao woorden met een lettergreep en een -r- op t'ende, niet "verstellingwaarfd" ewodden bint. Ongeveer 30% van de woorden, die misschien saemenhungen mit de (ontginnings?) waarkzaamheden toendertied, bint veraanderd in Ae. De Nederlandse woorden mit an't ende een -erk- bint in et Diivers meestal eschreven as -aark-. De woorden :paar, spaar, raar, vaar, enz. bint misschien wel importeert en bint gien eigen Drentse woorden, zoas kolom iene lat zien. Is et een Hollaandse invloed ewest??

Aa_ Verder bint der de woorden mit -aa- en gien -r- op t'ende.

Lieste 6a

Nederlands	Diivers	Veroveriesseld/ verstellingwaarfd
Baan	Baane	Baene
Glazen	Glazen /koppie	Glaezen
Graag	Graag / geern	Graeg
Klaar	Klaor	-

Nederlands	Diivers	Veroveriesseld/ verstellingwaarfd
Kraag	Krage	Kraege
Laag	Laoge	-
Maag	Mage	Maege
Meisje (maagd)	Maagie(n)	Maegie(n)
Vaak	Vake	Vaeke
Vandaag	Vandage	Vandaege
Vraag	Vraoge	-
Waar	Woor	-
Water	Water	Waeter
Zaag	Zage	Zaege
Zaak	Zake	Zaeke
Zwaar	Zwoor	-

Bovenstaonde woorden mit een -e- bint allemaole verstellingwaarfd. De woorden mit een -ao- bint niet veraanderd.

8. De taolkaorten, isoglossen

Weej moet veurzichtig wezen mit de taolkaorten en et belang van de isoglossen. Ze bestaot wel mar wat brengt ze in't midden? T'ienige wat ze doet is nao te gaon waar oen Opoe weg komt. Weej hold er rekening mit dat taol veraanderingen veule te doen ehad hebt mit emigraotie, bv deur waark of trouwerije, tussen de buurdorpen.

A'j echt wat mit de taolkaorten doen wilt dan moei'j veural naor de olde 'boeren' woorden kieken, gebruuks-veurwarpen en de benaemingen veur't veld, dieren en veugels. Zokke woorden bint vake geliek ebleven. De (grote) boeren bint nogal honkvast op heur laand ebleven. Het waarkvolk trök alle kaanten op en bracht de mieste mengeling in de taol.

Beelaoge 1 gef van een deursnee Diiverder een stamboom van zien veuolders te zien. Hieruut kunne weej leren dat der altied wel invloeden van buten et geboortegebied ewest bint waarbeej der een "uutheemse" Opoe naor veuren kwaamp. Dizze Opoe gaaf heur taol weer deur an de (klein) kiender. Dizze kiender waren dus mitien meertaolig, onder invloed van de:

- Opoe en Mamme en
- De buurte.

T'is veur et isoglossen onderzuuk van groot belang dat de onderzukers nauwkeuriger te waark gaot en mit de enquetes rekening hold mit de veuolders; e.e.a. zal dan anders (statistisch) uut ewarkt moeten wodden.

De buurte is van belang umdat et kiend veule taolen giet begriepen. Mien buren kwamen uut Putten/ Nijkerk, Loppersum, Wapse, Dwingeloo, Diever, Smilde, enz. Ie wodt mitien meertaolig.

8.1 De eu of ö

Et miest opmaarkelek bint de (staarke) waarkwoorden waarin een eu of ö uut espreuken wodt. Sassen zee hiervan dat zien materiaal hiervuur niet volledig is¹². Sassen hef zokke verschillen wel op emarkt mar hef hier niet genug tied an besteden kunt. Hij hef in zien onderzuuk van dit fenomeen de eu klaank niet allent in et Kerspel Diiver evunnen mar ook in Eesveen, Stienwiek tot an Blokziel en de Kuinder. Dat mut ook haoste wel kloppen umdat de Olde Diiverder Dingspil tot an Vollenhove an toe deur elopen hef, wat ze now et Stienwiekerlaand nuumt.

In lieste 7 hebbe weej veural de Eu en ö woorden op een rijggie ezet en staot in kolommen twee, drie en veere, woorden uut et old Diivers e.o.; ze kooft vake niet veur in et Stellingwaarfs, (zie kolom zeuven).

Lieste 7

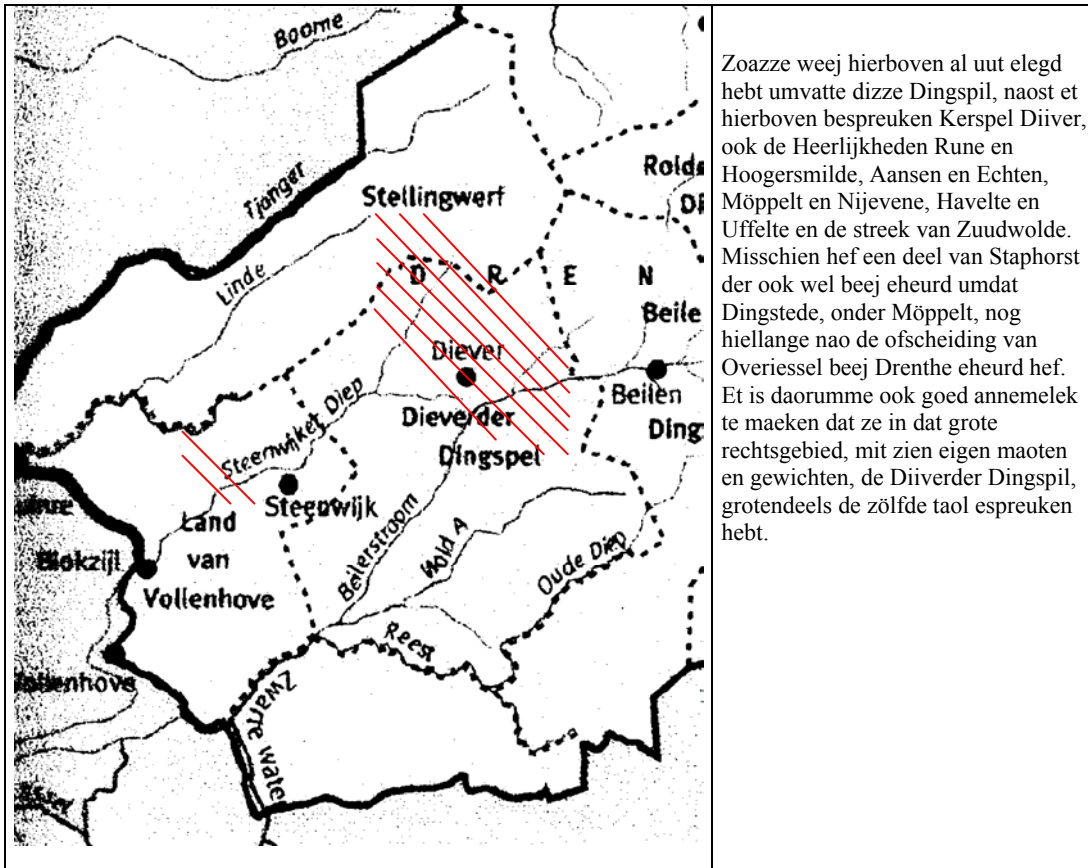
Nederlands	Diivers, t.t. ik(ke) ...	Diivers: t.t. hij ...	Diivers: v.t. hij ...	Old Diivers, v.t. :Hei'j wel e...	Uutspraak ao, eu of ö van kolom 4	Diivers / Overiessels/	Stellingwarfs
1	2		3	4	5	6	7
Blaas	Blaoze	Blas	Bleus	Eblaozen	Ao	-	?

¹² A.Sassen, et Drents van Ruinen, blz 272.

Nederlands	Diivers, t.t. ik(ke) ...	Diivers: t.t. hij ...	Diivers: v.t. hij ...	Old Diivers, v.t. :Hei'j wel e...	Uutspraak ao, eu of ö van kolom 4	Diivers / Overiessels/	Stellingwarfs
1	2		3	4	5	6	7
Breek	Breke	Brek	Breuk	Ebreuken	Eu	-	?
Draag	Drage (ae)	Drag	Dreug	Edreugen	ö	Edraegd	Draegd
Gaat	Gao	Giet	Gung	Egaone	Ao	-	?
Giet	Giete	Göt	Geut	Egeuten	Eu	-	
Graaf	Grave	Graf	Greuf	Egreuven	ö	Egraeven	Graeven
Haal	Hale (ae)	Haalt (ae)	Heuld	Eheulen	ö	Ehaeld	Haeld
Jaag	Jage (ae)	Jag	Jeug	Ejeugen	ö	Ejaegd	Jaegd
Laad	Lade (ae)	Laad	Leud	Eleuden	ö	Elaed	Laed
Laat(en)	Late (ao)	Lat	Leut	Elaoten	Ao	-	?
Lieg	Liege	Lög	Leug	Eleugen	Eu	-	?
Loop	Lope	Löp	Leup	Elopen	O	-	?
Klaag	Klage	Klaagt	Kleug	Ekleugen	ö	Eklaegd	Klaegd
Maak	Make(ae)	Mak	Meuk	Emeuken	ö	Emaekt	Maekd
Maal	Male (ae)	Maalt	Meuld	Emeulen	ö	Emaeld	Maeld
Neem	Neme	Nemp	Neum	Eneumen	Eu	-	?
Noem	Neume	Nuumt	Neump	Enuumd	Uu	-	?
Praten	Praote	Prat	Preut	Eproat	Ao	-	Proat
Sla	Slao	Slat	Sleug	Esleugen	Eu	-	Sleugen?
Sliep	Slaope	Slap	Sleup	Eslaopen	Ao	-	?
Sluit	Slute	Slöt	Sleut	Esleuten	Eu	-	?
Steek	Stikke	Stek	Steuk	Esteuken	Eu	-	Steuken?
Steel	Stele	Steelt	Steul	Esteulen	Eu	-	¿
Raad	Raode	Rad	Raode	Ereuden	Eu	-	¿
Raak	Reuke	Rak	Reuk	Ereuken	ö	Ereakt	Raekt
Ruik	Roeke	Rök	Reuk	Ereuken	Eu	-	?
Roep	Roepe	Röp	Reup	Ereupen	Eu	-	?
Roer	Reure	Reurt	Reurde	Ereuren	Eu	-	?
Vraag	Vraoge	Vrag	Vreug	Evraagd	Ao	-	Vraagd
Zuig	Zoege	Zög	Zeug	Ezeugen	Eu	-	?

De Diiverder woorden hebt vake een -e- veurletter ekregen en bint soms veraanderd naor een Ae woord, as in eraekt.

Opmerkelijk is dat verscheiden woorden niet veroveriesseld/ “verstellingwaarfd” ewodden bint. (e- en ae veraandering). Woorden mit de uutspraak eu, as in besleuten, de eu van Teun, bint niet veroveriesseld/ “verstellingwaarfd”. De woorden waarbeej de uutspraak in Diiver van de eu geliek is an een ö, as in N ö r ch, zoas –emeuken-,die bint wel aans uut espreuken en hebt wel de -e- en ae veraandering ondergaone.

Zoazze weej hierboven al uut elegd hebt umvatte dizze Dingspil, naost et hierboven bespreuken Kerspel Diiver, ook de Heerlijkheden Rune en Hoogersmilde, Aansen en Echten, Möppelt en Nijevene, Havelte en Uffelte en de streek van Zuudwolde. Misschien hef een deel van Staphorst der ook wel beej eheard umdat Dingstede, onder Möppelt, nog hiellange nao de ofscheiding van Overiessel beej Drenthe eheard hef. Et is daaromme ook goed annemelek te maeken dat ze in dat grote rechtsgebied, mit zien eigen maoten en gewichten, de Diiverder Dingspil, grotendeels de zölfde taal espreuken hebt.

— Eu gebied

Weej deenkt dat de EU woorden oorspronkelijke autochtone Diiverder, lees Diiverder Dingspil, woorden bint die de bewoners van Lhee, Leggelte, Eemster, Dwingel en Wittelte en aanderen now nog proat of lange an eholden hebt. Der bint ook now nog veule Diiverders die dizze Eu woorden gebruikt en niet et verstellingwaarder woord mit AE. Sassen hef an egeben dat dit verschiensel niet allent veurkomp in kerspel Diiver mar ook in Eesvene, Kalenberg en Ossenziel. Umdat ze mit van de oldste woorden in de Diiverder Dingspil bint is et logisch dat ze ook nog rudimentair veur koopt in Stienwiekerlaand en in Appelscha, et noorden van Stellingwaarf. (Bloemhoff)¹³

Weej hebt et aarg opmerkelijk evunnen dat allent de woorden mit een Eu wel ”verstellingwaarfd/ veroveriesseld” eworden bint. In et olde Diivers wodt ze uut e’spreuken as: ö (As in N ö RCH).

De zin: -ik sleupe-, wodt niet ...-ik slaepe-, mar -ik dreuge- kan wel ...-ik draege-wodden.

Het Stellingwaarver woord zoas bv maekt en raekt liekt weer veule meer op het Noordenveldse maekt en raekt dan op het Diivers- ZW Drents.

¹³ Stellingwerfs, Bloemhoff, blz.41 en 59

8.2 Be- woorden

Sommige woorden uut lieste 7 mit een be- derveur bint ook biezonder.

Lieste 7a

Nederlands	Diivers, t.t.: ik...	Diivers, v.t.: hij...	Diivers, v.t.: weej, zij...hebt	“Verstelling- waarving”	Nei woord??
Begraven	Begrave (ae)	Begreuf	Begreufen (ö)	Begraeven	
Behalen	Behale (ae)	Beheuld	Beheulden (ö)	Behaelen	Nei?
Beklagen	Beklage (ae)	Bekleug	Bekleugen (ö)	Beklaegen	Nei?
Beslaan	Beslao	Besleug	Besleugen (Eu)	-	
Besluit	Beslute	Besleut	Besleuten (Eu)	-	
Bestelen	Bestiele	Besteul	Besteulen (Eu)	-	
Betalen	Betale (ae)	Beteul/ betaelde	Beteulen (ö)	Betaelen	Nei?
Bevriezen	Bevrieze	Bevreur	Bevreuren (Eu)	-	

Hier wodt beteulen soms ook vervangen deur betaeld, zie uutspraak De woorden - Besleugen, Besleuten en Bevreuren- bint niet “verstellingwaarfd” umdat ze misschien older bint en een aandere uutspraak hebt.

Lieste 7 en 7a toont eigenlijk wel an dat de Ae woorden uut Diiver ofkompstig bint umdat de greins nogal precies komt. Woorden mit een -ö- uutspraak bint wel veraanderd in een Ae mar de woorden mit een Eu uutspraak bint niet veraanderd in Ae.

Doe de Stellingwaarvers uut de Diiverder Dingspil weggungen neumen ze de Ae mit.

Dit kan allent mar zo wezen as de Ae uut Diiver komt.

Want waaromme zult de Stellingwaarvers zo selectief ewest wezen dat ze allent de -ö- woorden mit eneumen hebt?? Aandere woorden mit een ö koompt as volgt veur,...

Lieste 7a

Nederlands	Diivers:	Diivers, v.t.:	Uutspraak	Veroveriesseld/ verstellingwaarfd
Bedorven	Bedörven	Bedörven	ö	?
Sterven	Staarem	Estörven	ö	?
Schenken	Scheinken	Eschönken	ö	?
Gevallen	Vallen	Evöllen	ö	?
Opdrogen	Opdreugen	Op edreugd	Eu	Op dreugd?
Opdragen	Op dragen	Op edreugen (nei woord)	ö	Op draegd?
Opruimen	Op rumen	Op eruumpt	Uu	Op ruumd
Vechten	vechten	Evöchten	ö	?
Vlechten	vlechten	Evlöchten	ö	?

T' opmaarkelijk dat et woord "Diaokens" in de kerspel Diiver "Diaekens" is enuumt ewodden is. Lig der een veraander-grens beej et ontstaon van de Chr. Kaarke, zo,n dartienhonderd joar eleden??

Nog wat over biezondere zinnen: De vraoge: Doe'j mitan?? Hef hij mit an edaone? Tot an... Wapse.

9. De Taalveraanderings chronologisch beziene

9.1 Veur de tiende tot dertiende eeuw

Weej moet eigenlek terogge gaon naor de woorden die et oldst bint en die now nog bekend bint en gebruikt wodt. Dan moette weej oens de veurganger van de Diiverder Dingspil veurstellen, et olde Westerveld.

In die tied woonden der niet veule meinsen in dat gebied, misschien een paer duuzend.

Wat waren de communicatiekanaolen van de taol en taalveraanderingen??

Der bestund doe et Olden Diiver, misschien de veurlopers van Kalteren en Holthe, misschien mit een Kasteel, een motte, die de Grönningerweg bewaakte. Verder stund er een kaarke buten dizze gehuchten, miestal op een stok onlaand. De Grönningerweg gunk naor et noorden via Hieken/ Beilen, Balloo-Rolde hen Grönning. Vanuut Diiver leup der een weg naor et westen via Doldersum hen Stellingwaarf, wat toen ook diel van't olde Westerveld was. Ook via Wapse en Vledder kuj doe in Doldersum komen. Verder was Diiver naor et zuden verbonden mit Wittelte, Uffelte en Hesselte, (Havelte) en naor et zuud westen, via de Ruterweg, mit de veurloper van Stienwiek. Naor et oosten gunk de weg via Dwingel, Aansen en Rune. Via Holthe, Leggelte, Eemster en Lhee gungen ze zeins hen de veurloper van Beilen en et Ooster- en Noordenveld.

9.2 Jaor 1000

De kaorte van die tied mut er dan haoste as volgt uut eziene hebben: komp nog!

Der hef de leste veerhonderd jaor niet veule veraandering in dit gebied op etreden dus in et Westerveld wodde , binnen greinzen, zo'n beetie dezelfde olde taol espreuken waarin veule AO en EU-woorden zaten.

9.3 11^e- 13^e eeuw

De boeren uut Wapse begunt mit de ontginning van et Wapservene¹⁴. Laeter wodt ze ehölpen deur gasten uut et Stienwiekerlaand, een invasie mit wellicht Sallaandse tongval. De olde Drentse laandslieden mengt mit volk uut et zuden. Et woord daon wodt deur de Veluws- Sallaandse invloeden¹⁵ dan veraanderd in edaone. Stellingwaarf hef heur invloed in Stienwiek in 1313 an de Bisschop verleuren umdat ze Vollenhove an evallen haden. Stellingwaarf wodt nao die tied wat meer isoleerd en nemp (nog) gien diel an de ontginningen in ZW Drenthe. Ze gebruikten in Stellingwaarf nog steeds de olde Diiverder woorden as dragen/ dreug/ edreugen- en haolen/ halen / heuld/ eheulen. Ook deur een invloed vanuut et zuden, vanuut de Friise kaante en misschien wel vanuut et Noordenveld, via Haule en Een, maakt de Stellingwaarvers hiervan: draegt / haelt, zunder de Sallaandse -e- derveur.

¹⁴ Th. Spek, het Drense esdorpenlandschap, blz. 220

¹⁵ J.Naarding, Terreinverkenningen, blz. 152

9.4 16 e eeuw

Via Vledder van uut et Noorden en Stienwiek uut et Zuden wodt et Iesvene, (Eesveen) en later et Vleddervene en Nijensleek ontgunnen. Wellicht dat de Stellingwaarvers hier ook een rolle in espeult hebt.

Now komp et edreugen , eheulen van de Diiverder stamme en draegt, en haelt van de Stellingwaarver takke beej mekaer en gaot de meinzen, vake de arbeiders, nao langdurige blootstelling an mekaar, praoten as: emaekt en ehaeld

De meinzen uut Leggelte, Lhee, Uffelte, Wittelte en Wapservene woont wat meer apart en blijft nog lange edreugen en eheulen zeggen en zegt dat now nog.

9.5 17^e eeuw

Deur trouwerije en waark wodt er over en weer etrouwd tussen Wapservene, Vledder, Diiver en Stellingwaarf en wodt de beide klaanken gebruikt: edreugen en edraegd.

Totaal overzicht

In de vollengde tabel is e.e.a. wat overzichtelijker weer egeven:

Lieste 8

Onderwarp	Diiver e.	Rune e.o.	O-Stienw. Laand	W. Stienw. laand	Stellingwarf	Noordenvelds
Gelieke Lange WW mit Ao en Eu	X	X	X	X	X	-
Gelieke klinkerwisseling	X	X	X	X	-	-
Gruun/ gros	X	X	X	X	-	-
Gelieke klitvorms	X	X	X	X	?	-
Verleden deelwoorden	X	X	X	X	?	-
Esleuten	X	X	X	X	?	-
Emeuken	X	X	X		appelscha	-
Brocht – docht	-	-	-	-	X	X
AO geliek	X	X	X	X	X	X
Hen	X	X	X	X	henne	X

Lieste 8 gef an dat er veule meer overeenstemming is tussen Diiver, mit Rune en Stienwikerlaand dan tussen Diiver en Stellingwaarf. De olde Taol van de Diiverder Dingspil is in feite nog altied rudimentair anwezig en dat moete weej niet weg cijferen.

10. De Diiverder zinsbouw

De Diiverders e.o., net as veule aandere Drenten, schrief en praot aansumme as in de Nederlandse taal: Ze zet de –tied- vake an et ende van de regel terwijl dit in het Nederlands anders gebeurt.

Het biezondere is dat dit ook ongeveer zo gebeurt in het Engels. Weej hebt daaromme hieronder een paer veurbeelden egeven:

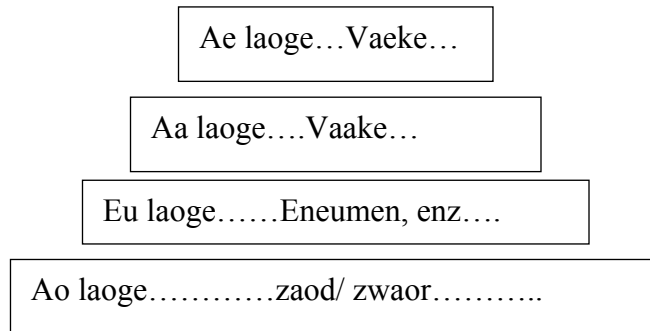
Nederlands	Diivers	Engels
Wij gaan vanavond weer terug	Weej gaot weerumme, vanaovend	We return, tonight.
Wij gaan morgen naar Wapse	Weej gaot en Wapse, morreng	We go to Wapse, tomorrow.
Hij is vanavond vertrokken naar Meppel	Hij is hen Möppelt egaone, vanaovend.	He went to Meppel, this morning
Vanmiddag moeten we oefenen	Weej moet oefenen, van middag	We've to exercise, this afternoon
We gaan dadelijk weg	Weej gaot weg, zodaolek	We leave soon
We hebben hem vandaag niet gezien	Weej hebt hum niet eziene, vandage	We did not see him today.
Hij is vannacht terug gekomen	Hij is weerumme komen, vannacht	He came back last night

Dizze lieste lat toch wel een opmerkelijke overienkomst zien in de zinsbouw tussen Drents, Diivers, en de Engelse maniere van zinsbouw. Zul dit dan ook nog een rudimentair overblijfsel wezen van de Angel-Saksen?

Weej hebt perslot van rekening ook nog verschillende veldnaomen die daoran herrinerd: Engelaand, beej Rune, Angelse laanden, beej Grollo, Engelaand, beej Balloo, etc. Hier mut m.i., een geïnteresseerde nog mar ies wat langer naor kieken.

11. Eerste veurzichtige conclusie

De Olde Diiverse taol lig aarg dichte beej de taol van vandage van Rune en Wapservene¹⁶. Mar der zit nog een oldere taollaoge onder in de buurte van Diiver: de Eu-. E.e.a. kuj oe as volgt veurstellen:

De veraanderings van Eu naor Ae bliekt essentieel te wezen. In de Diiverder Dingspil wodde vrogger de eu veule gebruikt in woorden zoas eneumen en ereuken. Dizze woorden bint over de hiele Olde Dingspil in gebruik ewest, van de Smilde tot an Zuudwolde en vanof Appelscha, Aekinga, tot an de Kuunder.

Stellingwerfer isolatie nao de 14^e eeuw hef eleid tot een veraandering van sommige klaanken, speciaol de ae, wellicht onder invloed van de Friezen. (zie kamer = kaemer). Emigraotie van uut Stellingwaarf, deur waark en trouwerije, hef, veur bepaolde woorden, der toe eleid dat de ae klaank exporteerd ewodden is naor ZW Drenthe. Dizze ae woorden bint dan veurof egaone deur een e, as in: ehaeld. De e van edaone komp wellicht uut t'Overiesselse.

- Woorden mit de Ao as in taol bint over et hiele Diiverder Dingspil gebied en Stellingwaarf geliek ebleven.
- Woorden mit de olde Diiverder uutspraak van een Eu, as in –eneumen-, bint niet veraanderd.
- Woorden, woarvan de Olde Diiverse uutspraak een $\ddot{o}$ gaaf , bint significant anwezeg in de “verstellingwaarving/ veroveriesseling”. (Emeuken, / emaeckt.).

Weej hebt, veurasnog, nog niet kunnen ontdekken waaromme dat zo is.

T'is dan ook beter um vanof now te proaten over een Stellingwarfs-Drents en niet , zoas Bloemhoff döt, over een Drents Stellingwerfs, want dat hef, deenk, nooit bestaon. Volgens Bloemhoff döt Ossenziel, de Kuunder en Blankenham vake niet mit mit Stellingwaarf mar andersumme: Stellingwaarf döt van oorsprong mit met Stienwiekerlaand as een old onderdiel van de Diiverder Dingspil. Het miest kenmaarkende van Stellingwaarf, de Ae, wodt mar in een klein diel van Stellingwaarf espreuken¹⁷. De Ae kan daorumme ook nog wel iens uut Stienwiek komen, (Sassen?), of is onstaon in et overgangsgebied, lees verveningsgebieden, zoas bv Iesvene. Et fenomeen van de zinsbouw mut meer andacht kriegien.

¹⁶ Oosterhuis, Wapserven doe

¹⁷ Bloemhoff, blz. 19

11.1 Stellingwarver woorties

In et boekie Stellingwerfs wodt toolteren, = schommelen, as biezunder ervaoren veur Stellingwarf. Toltern is altied al et woord veur schommeln ewest in Rune, Dwingel, Diiver, etc.

12. Naoschrift

De terechtwizingen van Dr. Simon Reker was onmisbaor.

Et commentaor op dit schrieven van Dhr. J.Fonk, Dhr. A.Wieringa, Dhr. en Mw. M. Nijzingh, het deurlopende commentaar van Dhr.J.Germs en de verbeteringen van Abel Darwinkel bint aarg op pries esteld.

Weej hebt niet alles op elöst en dat ware weej ook niet van plan; en: “de paoshaeze löp nog altied op et taofellaeken.”

13. Bijlagen

Bijlage 1: taolgenealogie

Bijlage 2: Diiverse geluden; Vocalen

13.1 Beelaoge iene

Generaties

8 ^e	de wijk	De wijk	ruinerwold	ruinerwold	wapservene	wapservene	wapservene	wapservene
7e	Ruinerwold		ruinerwold	Ansen	wapservene		doldersum	wijnjeterp
6e	Meppel	wanneper vene	haakswold	tweeloo	wapservene	vledder	blesdijke	wapservene
5e	Stoefzaand		meppel	ruinerwold	wapservene		vinkega	steggerda
4e	Diever		uffelte	ruinerwold	wapservene	vinkega		doldersum
3e			diever	wapservene	diever			
2e				wapservene	wapservene			
1e generatie					diever			

De eerste generatie krijgt voor 80 % de taalkennis mee van de Moeder en 20% van de Vader. (2e gen.)

De Oma levert bij veel gezinnen ook 60 % en de Opa 40 %. Bij inwoning is dit veel hoger. (3e gen.)

De Overgrootouders hebben het zelfde patroon doorgegeven aan hun kinderen. (4e Gen.) enz.

13.2 Beelaoge tweeje

Vocalen en Phonemen.

Et bint moeilijke woorden mar et is niks aans dan de uutspraak van de woorden van de Diiverse taol. De uutspraak van de woorden is et zolt in de pap.

In et Diivers is der verschil tussen de iene o en de aandere o.

In: “de bok bet op een stokkie”, wodt de beide o’s aans uut espreuken, net as beej: “et vossie zit op een vossie grös”.

Zo giet'et mit hiel veule letters en woorden. Hieronder hebbe weej een poging ewaogd um et ien en t'aander op een rijgie te kriegen. (Weej schriefft kriegen mar weej zegt kriejgn.)

Tegenwoordeg hebt ze in Drenthe daor nije spellingsregels veur op esteld en weej wilt hier ook kieken of dat eigenlek wel zo verstaandig is. Onderstaonde lieste volgt veur het grootste diel de maniere die Sassen gebruikt hef um de vocalen van Rune te omschrieven. Diiver en Rune verschilt niet veule qua uutspraok.

Lieste mit Diiverder medeklinkers en aander goed.

Medeklinker	Opmaarkings beej de uutspraok	Uut espreuken en gebruikt in woorden zoas:	In et Nederlands	Score in NL
A	Korte a	Wat, valt, wassen, vrag	Idem, vraagt	1
A(a)	Lange a	Water	Idem	1
Aa	Dubbel a	Baarg, Baarke, waark, staark	Berg, berk, werk, sterk	-
Ae	As in militair	Waeter, vaeke,maeken	Water, vaak, maken	-
ae ^r		Glae ^r en, blae ^r n		-
Ai	Aji, tweeklank	Ai nog...	Als je nog...	-
Ao		Ao, taol, gaon, waor, sprao	Aa, taal, gaan, waar, spreeuw	-
Au		Rauw, gauw, auto	Idem	1
Au''				

E	Korte e	Weg, kreg, zeg	Weg, kreeg, zei	1
Ee		Kreeje, vrede, sleepm	Kraai, vrede, slepen	1
Eè		dwèèln, drèèln	Dwalen, dralen	-
ee ^r		vee ^r e	Vier	-
Eo				
Ei	Ei j	Ei, beijdn, geite	Ei, Bijen, geit	1
Eu	As in Teun	Eneumen, scheuvels, vreugen	Genomen, schaatsen, vroegen	1
èũ / ò	As in Nörch	Eleuden, egreuwen, emeuken	Geladen, gegraven, gemaakt	-
öö ^r		Evröö ^r n, ezwöö ^r n	Gevroren, gezworen	-

I	Korte I	Mis, ikke, slikke, vis	Mis, ik, slik, vis	1
Ie	As in riet	Ie, wief, lief, kiepe, biele, tied	Jij, wijf, lijf, kip, bijl, tijd	-
Ie j	Tweeklank	Bried, lied, ziek, kriej, ieken	Breed, lied, ziek, krijg je, eiken	-
Ii	Lange Ii	Diiver, diepe, dieln	Diever, diep, delen	-

‘ö’	Korte ö	Lög, börke, vrötn, grös	Liegt, berk, vroeten, gras	-
O	As in bok	Bok, stok, rogge, mogge, klosse	Bok, stuk, rug, mug, klos	1
‘o’	As in old	Old, stok, kold, zolt, rogge, drok	Oud, stok, koud, zout, rogge, druk	-
‘o,’	As in rolt	Rolt, holle bolle, volle	Idem	1
‘o,,’		Och, och		
Oo	Lange o	Oost, brood, rozen, bone	Idem, boon	1
Oe	Oe	Sloeken, toeke, toen	Slikken, toen	1
Oi	Tweeklank	Oi nog	Of je nog	-
Ou		Trouw, rouwe	Idem	1
Oo j	Tweeklank	Knoojn, roojn,	Idem	1
oo ^r	Lange o, zachte r	Hoo ^r n, noo ^r dn, soo ^r rt	Hoorn, noorden, soort	-
Ow		Schrowaakster, gownbrogge, zo’w, go’w	Vlaamse gaai, geeuwenbrug, zullen wij,	-

Mede- klinker	Opmaarkings beej de uutspraak	Uut espreuken en gebruikt in woorden zoas:	In et Nederlands	Score in NL
U	lage u	Rust, mugt,	Rust, mogen	1
U’	Hoge u	Ruter, ruum	Ruiter, ruim	-
Uu	Lange uu	Kruzebeeze, duuster, vuur	Kruisbes, duister, vuur	1
Ū	U als	Grüppe,		-
ue	Ue j, tweeklank	Zuete, muelek	Zoet, moeilijk	-
Ui	tweeklank	Uidn, gruidn, kuiern	Uien, groeiden, kuieren	1
uo	tweeklank	Kuo, pluog, duon	Koe, ploeg, doen	-
Ij	??			

Meer dan de helfte van de ruim 35 Diiverse vocalen bestaat niet in et Nederlands. Das is een goeie reden um der precies en zuneg op oenze taal op te weedn. Weej moet dan ook veurzichtig mit de “neie Drente spellingsregels” ummegaon. Zokke regels moet de riekdom van de vocalen niet vervlakken. Aans dan kriej etzelde as da’j een Drents schilderij van Vincent van Gogh broen over gaot vaarven.